

Asia: OM 31/41/2015

Lapsenhuoltolain uudistaminen

Yleistä

Onko teillä yleistä lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta?

Lapsen huoltoon ja huoltajan tehtäviin liittyvät uudet säännökset ovat tervetulleita. On hyvä, että lakiesityksessä tuodaan nykyistä selkeämmin esille vanhemman velvollisuus huolehtia lapsen läheisistä ihmissuhteista sekä lapsen oman mielipiteen selvittämisen tärkeys.

Lapsenhuoltolain yleiset säännökset (1. luku; 1-5 c §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

5a § Velvollisuus ilmoittaa muutosta

Lastenvalvojat ry pitää kannatettavana lakiin kirjattavaa selkeää vanhemmille asetettavaa velvoitetta ilmoittaa muutosta. Vaikka velvoitteen laiminlyöntiä ei ole sanktioitu, se korostaa omalta osaltaan vanhempien yhteistyövelvoitetta ja ohjaa toivottavasti käytänteitä jatkossa.

Huoltajat ja tapaamisoikeus (2. luku; 6-12 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

6a § Eräiden isyysratkaisujen vaikutus lapsen huoltoon

Lastenvalvojat ry pitää tarkoituksenmukaisena ehdotusta, jonka mukaan isyytensä ennen lapsen syntymää tunnustanut mies saisi lapsen huoltajuuden automaattisesti. Tämä vähentäisi merkittävästi turhaa byrokratiaa isyysasioissa ja vahvistaisi isien tasavertaista asemaa eri elämäntilanteissa.

Tuoko pykälän ensimmäinen mom. tulkintaongelman yhteishuollon osalta tilanteessa, jossa isyys on tunnustettu ennen lapsen syntymää ja tunnustaminen peruttu (30pv)? Jos ja kun isyys vahvistetaan

lapsen syntymän jälkeen, voi syntyä käsitys että huolto tulee voimaan pelkästään ennakollisen tunnustamisen perusteella eikä ennakollisen tunnustamisen vahvistamisen perusteella. Lain sanamuotoa voisi korjata, esim. ...isästä tulee äidin ohella lapsen huoltaja, kun isyys on vahvistettu ennakollisen tunnustamisen perusteella

Pykälän 3. mom. sulkee pois tilanteen, jossa isyys kumotaan ja miehen huoltajuus on perustunut sosiaalilautakunnan vahvistamaan sopimukseen. Lain perusteluissa todetaan, että kyse on tilanteista, joissa miehen huoltajuus on nimenomaisesti harkittu lapsen edun mukaiseksi. Ratkaisuksi näissä tilanteissa esitetään, että niin kauan kuin isyys on voimassa, voisi mies tehdä huollon muuttamista koskevan sopimuksen. Asianosaiset eivät useinkaan ole olleet tietoisia eteen tulevasta ongelmasta, vaan ovat suoraan hakeneet käräjäoikeudelta päätöstä isyyden kumoamiseksi. Sen jälkeen asianosaiset ovat halunneet, lähes poikkeuksetta, sopia huollon purkamisesta. Se ei enää ole ollut mahdollista, koska toinen osapuoli ei enää ole ollut lapsen vanhempi.

Lastenvalvojat ry katsoo, että näissäkin tilanteissa isyyden kumoamisesta tulisi automaattisesti seurata huoltajuuden purkaminen. Tällä päästäisiin osaltaan siihen, että kaikkien osapuolten asema olisi samanarvoinen, riippumatta siitä oliko kyseessä aviomiehen isyys, ennakollisesti tunnustettu isyys tai lapsen syntymän jälkeen tunnustettu isyys.

Sopimukset, jotka näissä tapauksissa on aikoinaan erikseen harkittu ja sovittu, ovat perustuneet sen hetkiseen tietoon, mutta isyyden kumoamisen yhteydessä tilanne on tietysti oleellisesti muuttunut. Toki sekä aviomiehen isyyden että tunnustetun lapsen isyyden kumoamisen kohdalla voi olla kyse tilanteesta, jossa lapsella tosiasiallisesti on kiinteä suhde tähän henkilöön. Näissä tilanteissa, jotka ovat äärimmäisen harvinaisia, voisi mies hakea lapsen oheishuoltajuutta.

7a§ Sopimus lapsen huollosta

Lastenvalvojat ry pitää hyvänä, että lakiin saadaan selkeyttävä säännös siitä, että vanhemmat voivat sopia tiedonsaantioikeuden antamisesta sille vanhemmalle, joka ei ole lapsen huoltaja. Tällä hetkellä osa lastenvalvojista on näitä sopimuksia vahvistanut, osa ei. On myös hyvä, että huoltajat voisivat jatkossa sopia vanhempien välisestä tehtävänjaosta sosiaalilautakunnan vahvistamalla sopimuksella. Jos vanhemmilla on sopimusvaihtoehtona muukin kuin pelkästään yksin- tai yhteishuolto, on tämä osaltaan vähentämässä tarvetta viedä asioita käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

Aikaisemman kannanottomme mukaisesti pääsääntö tulisi edelleen olla, että suhteet lähipiiriin hoidetaan vanhempien kautta. Lainsäädännön viesti tulee olla, että on kyse ensisijaisesti vanhempien vastuusta eikä oikeuslaitoksen tai viranomaisten päätöksistä

Lastenvalvojat pitävät erittäin ongelmallisena lakiehdotusta, jonka mukaisesti vanhemmat voisivat sopia lapsen huollosta, asumisesta, tapaamisoikeudesta tai tiedonsaantioikeudesta myös muun henkilön kanssa. Yleensä nämä ovat tilanteita, jotka vaativat huomattavasti tarkempaa selvittelyä kuin vanhempien välisiä sopimuksia tehtäessä. Lastenvalvojien vahva kokemus on, että meillä on paljon perheitä, joissa vanhemmat sinänsä ovat yksimielisiä jonkun muun henkilön määräämisestä lapsen huoltajaksi. Usein kuitenkin vanhemmat hakevat näitä ratkaisuja hyvinkin nopeasti

muuttuvissa elämäntilanteissa, jolloin esim. oheishuoltajaksi haettavan henkilön pysyvyydestä lapsen elämässä ei ole mitään takeita. Lastenvalvojen työssä tulee eteen myös perheitä, joissa vanhemmat hakevat käräjäoikeudelta näitä päätöksiä ja esim. lastensuojelussa on perheen tilanteesta ja lapsen edusta aivan toisenlainen käsitys. Miten lastenvalvoja voisi jatkossa riittävästi selvittää tilannetta ja toimia ohi vanhempien yhteisen tahtotilan? Lastenvalvojilla ei ole tällä hetkellä samassa määrin kuin osuohdeselvittäjillä oikeutta saada lasta tai vanhempia koskevaa tietoa eri viranomaisilta.

Huolena on myös, että kynnys hakea oheishuoltajuutta mataloituu liikaakin. Perheen tilanteen tulisi olla siinä määrin vakiintunut, että päätös olisi lapsen edun mukainen ja riittävän pysyvä. Jos sopimuskäytäntöön päädytään, tulee lain perusteluissa olla selkeät kriteerit oheishuoltajuuden ja lapsen asumisen määräämiseen muulle henkilölle. Tarvitaan esim. joku ohjeellinen aika, milloin tilanne voidaan katsoa lapsen kannalta riittävän vakiintuneeksi.

Lastenvalvojan tapaamisissa tulee harvoin esiin tarve tapaamissopimuksesta lapsen ja muun läheisen välillä. Esillä olleissa tapauksissa on ollut kyse paitsi isovanhemmista myös esim. lapsen sosiaalisena vanhempana toimineesta ex-kumppanista tai sisarpuolesta. Tapaamisoikeuden vahvistaminen näissä tilanteissa tulee tehdä aina harkiten ja erityisin perustein. Tällöin asia olisi hyvä saattaa käräjäoikeuden ratkaistavaksi ja asiassa olisi hyvä tehdä jonkinasteinen osuhteiden selvitys. Lapsen hyvä ja säännöllinen arki tulee turvata erityisesti silloin jos tapaamisoikeus vahvistetaan useammalle henkilölle.

Jollakin tasolla pitäisi määrittää, kuinka monta huoltajaa/lasta tapaavaa henkilöä/ tiedonsaantioikeuden omaavaa henkilöä lapsella voi olla. Tuoko 3 mom.2 kohta mahdolliseksi sen, että lapsi voisi asua kolmen eri henkilön luona? Pykälä on mielestämme epäselvästi muotoiltu.

On kuitenkin tilanteita, joissa nopea ja yksinkertainen menettely olisi tarpeen ja lapsen edun mukainen, esim. silloin oheishuoltajan määrääminen lapselle estäisi huostaanoton. Näissä tilanteissa voitaisiin paljon nykyistä enemmän toimia siten, että hakijana olisi sosiaalilautakunta/ lastensuojeluviranomainen, jolloin osuohdeselvitystä ei tarvittaisi ja asian käsittely nopeutuisi huomattavasti.

Edellä esitetystä poiketen olisi tarkoituksenmukaista, että lastenvalvoja voisi vahvistaa sopimuksen silloin kun lapsella on vain yksi vanhempi ja lapsen elämässä on mukana henkilö, jolla on lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen verrattava vakiintunut suhde.

7b § Vuoroasumisen ja tapaamisoikeuden ehdoista sopiminen

Vuoroviikkoasuminen on käytännössä tänä päivänä yhä useamman vanhemman valitsema sopimusvaihtoehto ja sen kirjaaminen lakiin on tarpeellista. Lainsäädännöllä ei kuitenkaan tulisi antaa väärää signaalia siitä, että vuoroasuminen olisi aina lapsen etu tai että se olisi jatkossa ensisijainen vaihtoehto erolasten kohdalla. Vuoroviikkoasuminen vaatii vanhemmilta keskimääräistä enemmän lapsen arjen jakamista ja yhteistyökykyä. Lakiehdotuksen 10§:ssä esitetyt vuoroviikkoasumisen perustelut ovat tämän takia tarpeellisia ja niitä tulisi jatkossa valtakunnallisesti noudattaa myös sopimuksia vahvistettaessa.

Lastenvalvojat ry haluaa kiinnittää huomiota siihen, että pykälän merkitys jää kuitenkin tässä vaiheessa kovin vaillinaiseksi. Niin kauan kun vanhempien ei ole mahdollista jakaa lapselle tulevia etuuksia tai saada esim. koulukuljetusta molempien vanhempien kotoa, monet vuoroviikkoasumiseen liittyvät ongelmakohdat säilyvät ennallaan. Tämä tuo haasteita myös lapsen elatusavusta sopimiseen. Tästä tarkemmin kohdassa Liitelait, Elatuslain muuttaminen.

Lain perusteluteksteissä on esitetty, että vuoroviikkoasumisesta voi olla lähtökohtaisesti kyse silloin kun lapsi on vähintään 40 % ajasta vanhemman luona. Tiettyyn prosenttilukuun sidottu määritelmä lain perusteluissa ei ole paras vaihtoehto. Tällöin vaarana on se, että vanhemmat rakentavat luonapitosopimusta tämän kriteerin perusteella, mm. motiivinaan turvata sosiaaliset etuudet. Perusteena pitäisi kuitenkin olla aina lapsen tilanne ja hänen hyvän arjen rakentaminen. Jatkossa se, määritelläänkö sopimuksessa vuoroviikkoasumisesta tai laajasta luonapidosta, ei pitäisi vaikuttaa vanhempien mahdollisuuksiin jakaa lapseen kohdistuvat etuudet keskenään tai määritellä elatusvastuuta.

Lakiehdotuksen mukaan vuoroviikkoasumisesta päätettäessä tulee sopia myös luonapidon tarkemmista ehdoista. Tämä on hyvä lähtökohta, koska pelkästään vuoroasumisesta sopiminen ei aina ole riittävä. Samalla olisi hyvä selventää, mitä tarkoitetaan tarkemmilla ehdoilla. Voidaanko toimia kuten tähänkin asti ja sopia ehtojen tarkkuudesta perhekohtaisesti? On huomioitavaa, että kaikki vanhemmat eivät ole halukkaita sopimaan esim. loma-ajoista etukäteen tai esim. vuorotyötä tekevien vanhempien kohdalla kovin tarkat säännökset ovat usein mahdottomuus.

8§ Sopimuksen vahvistaminen

Lakiehdotuksen mukaan THL vahvistaa sopimuksissa käytettävien lomakkeiden kaavan. Yhtenäisiä lomakkeita tarvitaan, koska ne omalta osaltaan ohjaavat lastenvalvojan työtä ja varmistavat työn laadun.

Lastenvalvojat ry pitää tärkeänä, että kaikki sopimukset laaditaan yhtenäisillä lomakkeilla ja näin osaltaan varmistetaan, että sopimuksissa on mukana kaikki oleellinen tieto. Jos sopimukset tulee hyväksyä myös kaavaa vastaavilla lomakkeilla, se voi johtaa siihen, että vanhemmat yhä enenevässä määrin haluavat asioida kirjallisesti. Lastenvalvojan tehtävänä on olla selvillä niistä perusteista mihin sopimus perustuu sekä varmistua siitä, että sopimus on lapsen edun mukainen. Lisäksi uudessa laissa lastenvalvojan velvoite selvittää lapsen mielipide, joko vanhempien kertomana tai lapsen

kanssa keskustellen, tulee velvoittavaksi. Tästä syystä on erittäin harvinaista, että sopimuksen vahvistaminen voisi olla mahdollista ilman vanhempien henkilökohtaista tapaamista.

Jos sopimuksia vahvistettaisiin ilman yhtenäistä sopimusohjaa, toisi se myös tietojärjestelmien osalta haasteita. Olisiko kaikki tieto yhtenevää ja yksiselitteisesti kirjattavaa? Lisäksi tietojen kirjaaminen tietojärjestelmiin erillisiltä sopimuksilta toisi turhaa lisätyötä lastenvalvojille. On myös huomattava, että suuri joukko lasten vanhemmista asuu eri paikkakunnilla ja joudumme hoitamana ison osan asioita ns. virka-apuina. Jos näissä tilanteissa hyväksyttäisiin monenkirjavia sopimusohjia, mutkistuisi työ näissä tilanteissa oleellisesti.

Lastenvalvojat ry pitää tärkeänä, että lapsen oikeutta ilmaista näkemyksensä häntä koskevissa asioissa vahvistetaan. On kuitenkin hyvä muistaa, että lapsen kanssa keskustelu ei ole tarkoituksenmukaista, jos molemmat vanhemmat eivät halua siihen sitoutua. Lastenvalvoja mietityttää mm. ne tilanteet, jossa vanhemmat haluaisivat yhteisymmärryksessä sopia asioista, mutta samalla ilmoittavat etteivät (vielä) ole keskustelleet lapsen kanssa. Johtaako tämä siihen, että sopimusta ei voida vahvistaa ja kuinka paljon tällaisia tilanteita tulee mahdollisesti lisää?

9a § Tarkemmat määräykset vuoroasumisesta ja tapaamisoikeudesta

Lain 7§:ssä todetaan, että sopimukseen on kirjattava, kumpi koti ilmoitetaan lapsen viralliseksi asuinpaikaksi. 9a§:ssä todetaan, että tarvittaessa tuomioistuimen tulee määrätä, kumpi koti ilmoitetaan lapsen viralliseksi asuinpaikaksi. Lastenvalvojat ry katsoo, että vuoroviikkoasumista koskevassa lastenvalvojan vahvistamassa sopimuksessa sekä tuomioistuimen päätöksessä tulisi aina olla merkintä siitä, kumpi koti ilmoitetaan lapsen viralliseksi kotipaikaksi. Vanhempien yksimielisyys oikeudenkäynnin yhteydessä ei vielä takaa sitä, että asiasta ollaan jatkossakin yhtä mieltä. Tästä seuraa helposti se, että riita siirtyy maistraatin ratkaistavaksi. Maistraatti ei kuitenkaan ole oikea paikka jatkaa vanhempien välistä riitaa.

9c§ Lapsen oikeus tavata muuta henkilöä kuin vanhempansa

Vaikka lapsen muiden ihmissuhteiden vaaliminen on vanhempien tehtävänä ja vastuulla, on tietyissä tilanteissa tärkeää voida ratkaista asia tuomioistuimen päätöksellä. On hyvä, että lain perusteluihin on selkeästi määriteltä ketä henkilöitä päätös voi koskea.

Lain perusteluissa olisi hyvä olla myös sääntelyä siitä kuinka monta sopimuksella tai oikeuden päätöksellä vahvistettua tapaavaa läheistä lapsella voi olla. Kuten 7a§:n kohdalla olemme todenneet, tämän tulisi koskea myös tiedonsaantioikeuden huoltajuuden määräämistä muulle kuin lapsen vanhemmalle sekä lapsen asumista.

9d§ Tapaamisoikeuden turvaaminen

Lastenvalvojat ry pitää tämän pykälän lisäämistä erittäin hyvänä ja tarpeellisena lapsen tapaamisoikeuden turvaamiseksi.

10§ Huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian ratkaiseminen

Pykälässä on esitetty perusteet lapsen huoltoa, asumista ja tapaamisoikeutta koskevan asian ratkaisemiseksi. Perusteet on muotoiltu hyvin ja ne on esitetty tarkemmin kuin tällä hetkellä voimassaolevassa laissa.

11§ Lapsen mielipiteen selvittäminen

Velvoite on hyvä, sekä sopimuskäytänteissä että tuomioistuinkäsittelyssä. Lastenvalvojia mietityttää, miten vanhemmat tulevat jatkossa riittävästi etukäteen informoitua asiasta. Jotta tämän pykälän ajatus tulisi parhaiten toteutumaan, vanhempien tulisi riittävän ajoissa esim. ennen sopimusneuvottelua tai huolto/tapaamisriitojen tuomioistuinsovittelua varautua selvittämään lapsen mielipide. Tämäkin kohta vaatii lastenvalvojan työprosessien sekä resursoinnin uudelleen tarkastelua.

Lastenvalvojat ry haluaa kiinnittää huomiota laissa käytettäviin käsitteisiin. Tässä pykälässä puhutaan lapsen toivomusten ja mielipiteen selvittämisestä. Lastenvalvojen ja huoltajien kohdalla näiden käsitteiden lisäksi puhutaan lapsen kanssa keskustelusta. Selvitystyöntekijät keskustelevat lapsen kanssa ja käräjäoikeus kuulee lasta. Ovatko käsitteet riittävän selkeitä ja johdonmukaisia?

12§ Sopimuksen tai päätöksen muuttaminen

Pykälä on hyvä ja selkeyttää muutossopimuksen vahvistamisen edellytyksiä vanhempien ollessa muutostarpeesta yhtä mieltä.

Muiden henkilöiden mukaantulo sopimuksen osapuoliksi tulisi väistämättä lisäämään muutettavien sopimusten määrää. Jatkossa sopimusten muuttaminen edellyttäisi monen eri henkilön kuulemista /suostumusta asiassa lisäten lastenvalvojen työmäärää oleellisesti. Lomakeuudistusta tehtäessä ja tietojärjestelmiä päivitettäessä tulee riittävästi huomioida monet hyvinkin erilaiset tilanteet ja sopijaosapuolet mm. muutettaessa tehtävänjakosopimusta tai tapaamisoikeutta.

Oikeudenkäynti (3. luku; 14-17 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

14§:ssä esitetyt kohdat sekä koskien mahdollisuutta hylätä hakemus että käsittelyn joutuisuuden vaatimus ovat tervetulleita ehdotuksia. Ne toivottavasti jatkossa estävät ns. turhia oikeudenkäyntejä ja toisaalta nopeuttavat prosesseja.

15§ Lapsen kuuleminen

Lakiehdotuksessa pyritään vahvistamaan lapsen oikeutta ilmaista oma näkemyksensä. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsen mielipiteen selvittäminen tuodaan nykyistä vahvemmin velvoittavaksi eri toimijoille. Lähtökohtana tämä periaate on hyvä, mutta samalla on huolehdittava siitä, että lasta ei rasiteta kohtuuttomasti prosessien eri vaiheissa. Lakiin tulisi saada velvoite huomioida mahdolliset aiemmissa prosesseissa toteutettu lapsen mielipiteen selvittäminen. Oikeusprosessin aikana tulisi aktiivisesti hyödyntää niitä tahoja, jotka ovat jo lasta kuulleet.

Käräjäoikeudessa tapahtuva kuuleminen tulisi olla erityinen poikkeus, sen sijaan tulee kehittää muita työtapoja. On hyvä, että perusteluteksteissä todetaan, että lapsen kuuleminen selvityksen yhteydessä säilyisi pääsääntönä. Sen lisäksi voisi kehittää muitakin työtapoja. Esim. joissakin käräjäoikeuspiireissä tuomari on ollut mukana selvitystyöntekijöiden tavatessa lasta.

Asiantuntija-avustajien käyttö lapsen kuulemisessa ei voi irrallinen prosessi vaan vaatisi asiantuntija-avustajan mukanaolon pidempään oikeudenkäyntiprosessissa. Tämä tulisi huomioida jatkossa asiantuntija-avustajien määrää ja resursseja mietittäessä.

Lakiehdotuksessa on mainittu 12-vuoden ikäraja ja perusteluissa todetaan, että alle 12-vuotiasta voidaan kuulla jos siitä ei arvioida aiheutuvan hänelle merkittävää haittaa. Sen sijaan todetaan, että yli 12-vuotiaalle ei voida lähtökohtaisesti katsoa aiheutuvan tästä haittaa. Perustelu tässä muodossa esitettynä on vähintäänkin outo. Kuulemisen tarkoituksenmukaisuutta tulisi enemmänkin harkita tapauskohtaisesti, huomioiden lapsen kehitystaso ja tilanne, missä lapsi on. (vrt. 11§)

16§ Selvityksen hankkiminen sosiaalilautakunnalta

Lastenvalvojat ry pitää hyvänä, että voimassaolevaa pykälää on selkeytetty ja siihen on ehdotettu lisättäväksi nykyisen mukaiset käytännöt.

16a§ Selvityksen tekijän kuuleminen

Pykälän 1 mom. 2 kohdan mukaan asianosainen voisi esittää pyynnön tuomioistuimelle selvityksen tekijän kutumisesta kuultavaksi, mikäli hänen kutumisensa ei ole selvästi tarpeetonta. Tämän mukaisesti pyyntö voitaisiin esittää hyvinkin pienin perusteluin, mikä ei liene prosessin kannalta kovin tarkoituksenmukaista. Ehdotamme, että tekstissä voisi olla muoto

2) mikäli asianosainen sitä pyytää ja kuuleminen katsotaan tarpeelliseksi

Huolto- ja tapaamisriitojen tuomioistuinsovittelu (3 a. luku; 17 b ja 17 d §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

-

Vieraassa valtiossa annettu päätös ja lapsen palauttaminen (6. luku; 39 ja 41 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

-

Asetuksenantovaltuus (7. luku; 49 §)

Lausuntonne ehdotetusta säännöksestä?

-

Liitelait

Onko teillä lausuttavaa liitelakeihin ehdotetuista muutoksista?

Elatuslain muuttaminen 4§ 3 koht.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi kohta, jonka mukaan vanhempi voidaan velvoittaa suorittamaan elatusapua, jos lapsi asuu vuoroviikoin vanhempiensa luona. Lastenvalvoja ry:llä on noussut monta kysymystä tuon uuden pykälän käytännön toteutuksesta.

Nykyinen voimassa oleva elatusapulaskelma soveltuu erittäin huonosti vuoroviikkoasumiseen ja vielä vaikeampaa sitä on soveltaa tilanteessa, jossa se vanhempi, jonka luona lapsi on kirjoilla, maksaisi elatusapua. Lastenvalvojat ry katsoo, että tarvittaisiin mitä pikemmin uusi, päivitetty versio elatusapuohjeistuksesta.

Elatusavun määräytyminen ei ole aina vain vanhempien välinen asia. Osalla vanhemmista on puutteellinen elatuskyky, jolloin oikeuden Kelan maksamaan elatustukeen määrittävät lastenvalvoja tai tuomioistuimien. Tällä hetkellä tuen on voinut saada vain lähivanhempi. Miten toimitaan jatkossa esim. tilanteessa, jossa toisella, tai kenties molemmilla vanhemmilla, ei ole maksukykyä? Etenkin näissä tilanteissa kaivataan elatustuen osalta uusia ohjeistuksia ja lakimuutoksia. Sosiaalietuuksia koskeva lainsäädäntö (mm. lapsilisä, elatustuki, asumistuki ja toimeentulotuki) tulisi muiltakin osin saattaa vastaamaan uutta huoltolakia.

Tilanne on myös ongelmallinen, jos se vanhemmista, joka asuu lapsen kanssa samassa osoitteessa, maksaa elatusapua toiselle vanhemmalle ja toinen vanhemmista ei käytännössä pidä lasta vuoroviikoin.

Lastenvalvojia mietityttää myös nykyiset elatusavun sopimisessa käytettävät käsitteet ja tulkinnat lapsen edustajasta. Elatussopimuksessa puhutaan elatusvelvollisesta sekä lapsen edustajasta, ne

eivät liene jatkossa tarkoituksenmukaisia. Lisäksi nykyisin on muotoutunut valtakunnallinen tulkinta, jonka mukaan huoltaja ei voi edustaa lasta silloin kun vastapuolena on lapsen toinen huoltaja. Poikkeuksena on katsottu kuitenkin tilanne, jossa lähihuoltaja voi edustaa lasta silloin kun elatusapu tulee lähihuoltajan talouteen. Nämä tilanteet ja tulkinnat vaativat selkeyttämistä.

Vaikutukset

Onko ehdotuksen vaikutukset mielestänne arvioitu asianmukaisesti?

Mikäli laki toteutuu nyt esitetyssä muodossa, se tulee suuressa määrin lisäämään lastenvalvojien työmäärää sekä muuttamaan lastenvalvojien työkäytänteitä oleellisesti. Mikäli huoltosopimusten vahvistaminen ennakkolisten isyyden tunnustamisten yhteydessä jää lastenvalvojilta pois, vähentää se osaltaan lastenvalvojien töitä. Se ei kuitenkaan riitä kompensoimaan nyt suunniteltujen uusien tehtävien tuomaa työmäärää.

Jos sopimuksen laatiminen lapsen asiassa on mahdollista muidenkin kuin lapsen vanhempien kanssa, ei riittävä asiaan perehtyminen onnistu yhdellä asiakastapaamisella kuten nyt pääsääntöisesti tehdään. Tällä hetkellä kovin monessa kunnassa eroperheet joutuvat jonottamaan aikaa lastenvalvojalle monta kuukautta. Työt tulee jatkossa resursoida siten, että mahdolliset lisätehtävät eivät pitkitä akuutissa erokriisissä olevien vanhempien jonotusaikoja. Se, että lastenvalvojille ei saa aikaa, pahentaa tilannetta usein lisää ja voi johtaa esim. lastensuojelun asiakkuuteen tai oikeustaisteluun lapsen asioissa.

Lastenvalvojilla ei ole tällä hetkellä minkäänlaista valtakunnallista ohjausta työhönsä ja moni lastenvalvoja työskentelee yksin ilman työyhteisön tukea. Lain onnistumisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että lastenvalvojat saavat kattavan koulutuksen uusiin tehtäviin ja ohjeistusta riittävän yhtenäisiin työkäytänteisiin. Se tarkoittaa mm. nykyistä parempaa valmiutta lapsen kuulemiseen.

Lastenvalvojien työn onnistumisen kannalta on myös oleellista, että heillä on heti lain voimaantullessa käytössään lain edellyttämät lomakepohjat ja toimivat tietojärjestelmät niiden käyttöön. Lomakkeisiin olisi hyvä saada myös riittävässä määrin mukaan informaatiota lain keskeisistä periaatteista ja esim. tietoa vanhempien ilmoitusvelvollisuudesta muuton yhteydessä. Toivomme, että lomakeuudistusten toteutuksessa olisi mukana käytännön lastenvalvojatyötä tekeviä henkilöitä.

Tällä hetkellä lapsia koskevia sopimuksia vahvistetaan sosiaalitoimessa ja päätöksiä tehdään tuomioistuimissa. Lasten tapaamisoikeuteen liittyen tehdään yhä enenevässä määrin määräaikaista sopimuksia. Tällä hetkellä ei ole käytössä mitään yhteistä järjestelmää, mistä selviäisi kaikki lasta koskevat päätökset ja niihin osalliset henkilöt. Nyt osa tiedoista on maistraatin kautta saatavissa, osa on vain sopimuspapereissa tai oikeudenpäätöksissä.

Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen?

-

Tähtinen Raili
Lastenvalvojat ry